

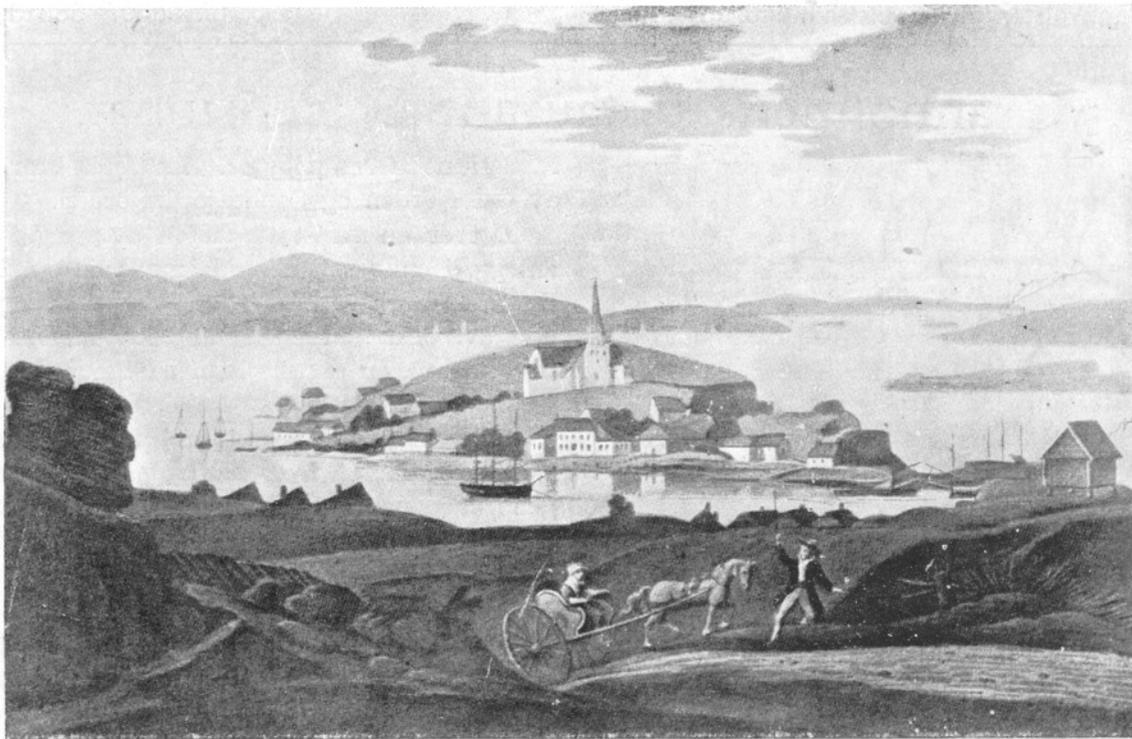
Kjenn Ditt Land

Utgitt av foreningen Kjenn Ditt Land

Nr. 7, 1932

Redigert av
Skolebestyrer B. A. Grilmeland.

11. årg.

Brevik ca. 1800 — efter tegning av J. W. Edy.

INNHold:
LANGESUND = BREVIK
BAMBLE = STATHELLE

Boligspørsmålet.

Fra Sogn haveby.

Man er forlengst klar over at gode boligforhold er den beste grunnvoll for hjem og samfund, og som et

ledd i den ideelle løsning av boligspørsmålet har havebebyggelsen i de senere år skutt sterk fart.

På et areal omfattende de gamle, vakre Akers-gårder Sogn, Berg, Tåsen, Nordberg og Haugerud har Akers kommune ved A/S Akersbanerne planlagt en moderne haveby — *Sogn haveby*. Denne ligger i Oslo's umiddelbare nærhet i en fra naturens side rikt utstyrt egn, hvor der skulde være de beste betingelser for tilfredse og lykkelige hjem. Enhver som tenker å bygge sitt eget hjem på egen grunn, bør derfor undersøke hvad man kan få i Sogn haveby for et rimelig beløp.

Priser og betalingsbetingelser meddeles av

A/S AKERSBANERNE,
tlf. 58597, 58313, 71038.

Granholmen Restaurant & Pensionat.

Salon i 2den etasje.

På en liten holme bare ti minutter fra Sandefjords brygge ligger Sandefjordsfjordens perle, den nyopførte

restaurant »Granholmen«. Et Soria Moria på hjørnet av Oslofjorden og Sandefjordsfjorden.

Det er en turistattraksjon av rang. Et storartet anlegg, i enhver henseende moderne og flott. Her har Seilforeningen sine selskapslokaler. Og plass er det nok av. Ikke mindre enn 2000 mennesker kan her bevertes på en gang. Men så har det også en gulvflate på 4000 kvm.

De veldige lokaler ut mot fjorden har store fortløpende ruter, så hver solstråle kan komme inn. Veggene er panelt med to colotexplater og overalt dekorert i lyse, livlige farver. Her er sommerstemning selv om solen er borte. Mester for disse dekorasjoner er maleren *Laheld*. Men ikke bare veggene er dekorerte — også søiler, møblement, servise etc. I alt har man søkt å legge den samme stemning.

Direktøren for dette kjempeetablisement er herr *Einar Sørensen*. A. T.

Vestrheim Hotell

Ulvik, Hardanger.

Alexandra Hotel, Molde.

Storslagne rundreiser og gode bilveier om Ottadalen, Romsdalen, Sunndalen og Surnadalen. Korte moderne ferjeforbindelser fra alle kanter.

Bjørnsonårets mest aktuelle feriested.

Kun 1½ times biltur til Nessets Prestegård,

Bjørnsons barndomshjem.

Kjenn Ditt Land

Nr. 7
1932

Redigert av
Skolebestyrer B. A. Grimeland.

11. årg.

Langesund.

Av lærer Mathias Hjertaas.

Stenviken. Langesund.

Fra Langesund.

*»Av havets mund
du steg en gylden morgenstund!
Og dine sønner bar dig
siden over havets rund,
o, Langesund!«*

Sigurd Mathiesen.

Skjærgårdsidyll.

Der lyder et sakte stønn utover havet, gjennom tåken og mørket. Den opmerksomme iakttager teller til tyve. Så durer det igjen. Han teller til fem, og lyden høres atter. Den gjentar sig uavladelig mellom omkring hver tyve og fem sekunder og varer to til tre sekunder hver gang.

Den som vil sitte uforstyrret med sitt arbeide i en lun stue, liker ikke denne monotone dur, og den nærvøse som tror han ingen støy tåler, irriteres over den. Men den som føler ansvaret for dyrebare menneskeliv og kostbar ladning på et tungt arbeidende skib i Skagerak, hører intet lifligere. Lyden er en kallende røst fra land, en veiledende stemme. Ved hjelp av den våger sjomannen selv i belgmørke å sette kursen mot land mellom Larvik og Kragerø. Ved den går han klar skjærene i øst og vest og kan styre inn i sikker havn. Når det dages, og tåken forsvinner for den opgående sol, ligger Langesund i en belyst bakkeskråning som et Zion for den hjemlengtende menneskesjel.

Det er fyrstasjonens tåkelur på Langøya som utsender denne lyd, og den har vært til velsignelse for mange.

En vakrere fyrstasjon kan en vanskelig tenke sig. Bygningene ligner en middelalderborg med tårn og spir. Som en løpegrav går havet omkring på tre kanter. Selve grunnplanen danner en skanse, og nordover fra denne fører gangsti til grønne sletter og velrøktet skog.

»Orden« kunde settes som overskrift til den opgave som skulde skildre de fra menneskelig side herskende forhold her. Ikke en papirlapp skjemmer. Inn til hver hyssingstump den reisende fører med sig til sine friluftsmåltider, blir omhyggelig samlet op.

Mens utallige motorbåter klakker rundt omkring, og dampskib puster og stønner på sin vei til og fra fjerne land, lyder bjelleklang inne mellom trærne, og snart kommer fem, seks troskyldige kuer og en årvåken hest til syne.

Langøya hører til byen. Naturens herre har lagt denne strimmel norsk jord ikke bare til livnæring for en bondefamilie, men først og fremst som det ser ut for, til Langesunds beskyttelse og trivsel. Som en skibsbaug kløver øen de innrullende bølger. Nogen sender den inn mot dypingen i øst, andre langs vestsiden til byen efter å være gjort halvt maktesløse. Mens vannet tårner sig op og skummer ute ved fyret, vugger smågutten sig i sin pram ved Langesunds brygge i de sakte efterdønninger.

Wrigthgården.

Ikke stort ringere beskyttergjerning enn Langøya utfører Tangen. Den er en del av byens fastland som danner en kile ut mot havet. Storparten av bølgene som kommer i dens favntak, kastes inn til Rognsfjorden i vest, mens enkelte lister seg inn på østsiden langs Furustranden til Langesund.

Til forskjell fra det grenseløse hav, er den smale arm Skagerak rekker innover fra Langesund mellom Stathelle og Brevik til Skien, bare en elvemunning.

Ikke mange kystbyer vender den reisende imot et mere uforfalsket ansikt enn Langesund. Skjønt er det egentlig ikke. Stygt er det heller ikke. Det er gammelt og slitt og har svære rynker som det ikke gir tegn til å skjule. Solbrente trebrygger stikker ut mot fjorden. Enkelte danner en vinkel, hvis ene ben beskytter de innenforliggende kogger og prammer. Op for disse hever sig fiskeeksportørens boder med et lite kontor

Den gamle gård Slottnes, på hvis grunn Langesund er bygget.

Sparebøssen på torvet, Langesund.

og et større rum til å egne bakker i. Om sur og salt sjøvind rykker i bjelkeverket, er det varmt nok inne i rummene, hvor små og store, kvinner og menn, finner beskjeftigelse ved primusen.

Livsutfoldelsen for øvrig frembyr en meget forskjelligartet fremtoning. Mens fiskeren sakte nyrer til vannets skvulp under bolverket ytterst i Langesund, lyder øredøvende larm innerst, hvor banking, skrapning og maskinbulder følger verksteddriften.

Badets bygninger titter som nysgjerrige forposter frem mot Rognsfjorden i vest.

Byens promenadestrøk i retning mot Bamble fører forbi den med stilfulle arbeiderboliger regelmessig køybyggede Nybyen, hvorpå herregården på Slottnes er mest iøienfallende.

Vekstliv.

Våren i Langesund er forunderlig skjønn. Vestland og Østland har her satt hinannen stevne for riktig å vise praktutfoldelse i naturen. Fjellpartikler fra devontiden danner undergrunnen og gir rik planteføring. Vernende skog, åpne ller, varme urer og lune strandkanter betinger en meget rik og avvekslende flora. Hele skogbunnen er full av velluktende konvaller. Flueblomst (ophyrs myêdes) vokser innimellem fruesko eller marisko (*cypripedium calcêolus*). Benurt onônis repens) der ellers er uhyre sjelden i Norge, finnes også her. Mest eiendommelig er dog kanskje reinrose (*dryas octopêlia*). Ute i Tangen danner den et helt dekke. Ellers hører denne plante hjemme på Hardangerviddas høifjell, og selv der er den nok så sjelden. Det er derfor ganske eiendommelig å se den her ved havkanten og i uvant selskap.

Parti av Langesund, fjorden og Langøya sett mot øst.

Tollbodens brygge med vaktstuen.

Historiske småtrekk.

En liten spydodd fra Sota, Øvre Stenvikveien i Langesund, minner om at folk under liene kjempet om boplasser allerede for 4000 år siden. De mange faste oldtidslevninger i byens nærhet vidner om livsførsel lenge for våre fedre tenkte å etterlate sine arvtakere skrevne ord.

Når endelig skuter begynte å beferde Norges kyst i krig eller fred, fikk Langesund mange besøk. I 1184 lastet her Magnus Erlingssønn brynestener som bruktes under slaget ved Fimreie i Sogn. 1240 var Håkon Håkonssønn innom Langesund på sin reise fra Bergen til Tønsberg. 1294 lot hertug Håkon, senere Håkon V, utføre en ladning furuplanker og brynestener herfra. Langesunds havn nevnes i engelske kilder fra 1398. 1401 plyndret hanseaterskib i Langesunds havn. 1515 sendte biskop Anders Muus væbnede menn til Langesund for å ta skib uten lov.

Men stedlige embedsmenn søkte stundom uretten hevnet. Forholdene blev roligere da Kristian II ophevet strandretten, så folkene hverken kunde ta vrakgods eller plyndre forliste sjofolk.

Næringsdrift.

Med trelasthandelens begynnelse omkring 1530 inntrådte Langesund i byenes rekke og blev snart »det nafnkundigste ladested udi Norge.«

Hollenderne skar først bord ved vindmøller eller hestemøller. Bedriften økedes ved igangsettelse av »Saugmøller eller Saugkverner« som blev drevet ved vannkraft enten som flomsauger eller årgangssauger. Ikke mindre enn 72 slike skar samtidig bord for utførsel fra Langesund, mens Kragerø som var et godt skogdistrikt, skar ned 13.

Bordene flotedes ut fjorden, hvorved dessverre en del gikk tapt. Men henvend 200 fartøier utklarertes dog fra Langesund tollsted årlig. Skibene bragte tilbake vin, brennevin, tobakk, »specerier«, korn, fetevarer, øl, ull- og linvarer.

Sjørøvere som kaltes fribyttere, kaperer eller pirater, gjorde nok seilasen på Nordsjøen utrygg. Mer fra 1628 fikk kjøpstedene lov på »Eget Ansvar og Eventyr« å armere skutene, hvorved de gjorde gjengjeld.

Man må beundre langesundingene i denne tid. De bygde selv sine skuter her på stedet, lastet dem og førte gjennom mange vanskeligheter fulle ladninger frem og tilbake. Et eksempel. Tre egentlige skiensborgere som holdt »Disk og Dug« i Langesund, bygde her i 1537 et for sin tid stort skib på 200 lester og lastet det med bjelker, emneved, skinn og huder for England. Den ene av eierne, Reinhold Mure, seilte ut med anbefalingsbrev fra Kristian III. Men skibet blev tatt av en fransk orlogsmann i sikker havn. Hvis føreren ikke »pakket« sig bort, skulde han med samt sitt mannskap bli hengt i samme galge. Langesundingene tapte ikke motet. To år senere lå ferdigrigget igjen »et Skib som Bønderne sammesteds lot bygge.«

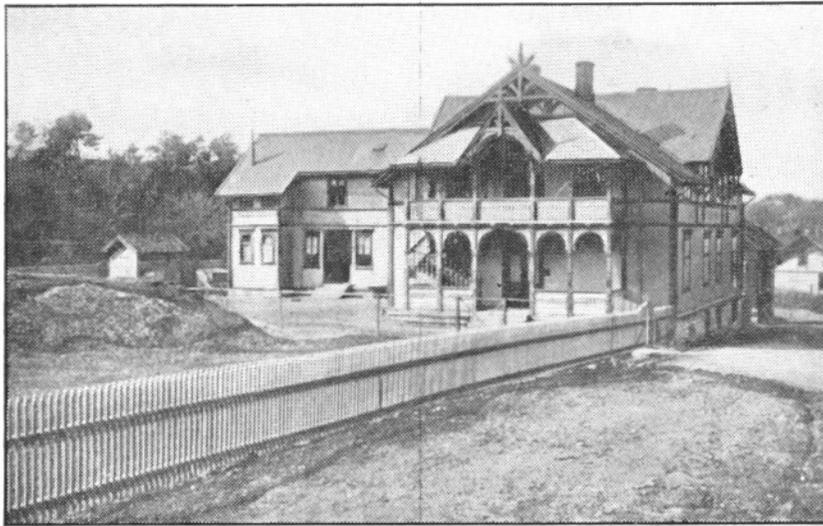
Fiskeriet var av underordnet betydning i Langesund.

Stedlige forhold.

Ved havnens indre hadde kongen brygge med trappegang til vengebåtene og føringsbåtene for sine embedsmenn. Kongens brygge blev til Kongsgaten. Utover fra den lange strandkant bodde det jevne folk, lasterer og håndlangere, i sine små trehus. Hollenderne og tyskerne kalte stedet Vaterland, hvilket betyr fedreland.

Opfor Vaterland, hvor nu Storgaten og Øvregaten ligger, bugnet løkkene av den deiligste frukt. Høsten 1785 ansattes omgangsskolelærer Hans N. Brønsted fra Bamble til haveanlegger, og hans virksomhet blev av stor betydning.

Kongens »elskelige Nils Jørgensen« gjorde i denne tid ypperlig forretning med ølbrygging og bakeri på Langøya. Herr Jørgensen forsynte ikke bare hollenderne med øl og brød, men endog »vores Flaade og Leir.«

„Clarks Minde“. Gamlehjem.

Bedriften utviklet sig til honningkakebakeri ved Normann fra Drangedal som hadde lært kunsten i London. I 1779 brukte han 160 tønner innenlandsk hvete og 18 000 pund innenlandsk sirup.

Av offentlig industrielle anlegg må nevnes det kongelig saltverk på Langøya fra 1600 til 1632. Allerede fra første driftsår utførtes 27 lester »Baisalt« med en enkelt skipper til »Kjøbenhavns Slots Behov«, og frakten for dette utbetaltes med 378 daler.

Siden gikk skibsladninger av salt både inn og ut. Det sier sig selv at forretningen bestod delvis i forandring og forbedring av stoffet, når for eksempel forutsetningen med hitsendt spansk salt var »deraf Salt von Salt at lade gjøre.«

Produksjonen øket. I 1618 måtte innsettes nye saltpanner for å dekke behovet. Der skulde ikke spares hverken på grantømmer til tønner eller bokved som for det meste anvendtes til brensel. I Bambles og Eidangers skoger var det nok å ta av.

Å være saltsyder eller forvalter var en meget høit betrodd stilling. 1614 søkte Peder Jensen Finde på grunn av helbredshensyn avskjed og avleverte på saltverkets kontor i Langesund verkets inventar »till Søffren Jensen, foriige Byefougitt udj Skeen som nu hereffter schall were Scriffuer for Saltwercket udj Langesund.«

Når det kunde bevege den i sin samtid bekjente Søffren Jensen Adeler å gå fra byfogedstillingen i Skien til saltskrivergjerningen i Langesund, så forstår vi at det måtte være et høit betrodd hverv han tok imot. Men slik fredelig gjerning hevet ikke slekten til berømmelse. Sønnen derimot, storadmiralen Cort Søffrensen Adeler som har fått sitt monument i Brevik, gjorde familienavnet udødelig.

Sin største selvstendighet som borgere nådde kanskje langesundingene under »skibsvervdriften«. Om virksomheten er fortalt litt tidligere. Men bøndene som befolkningen her kalles, bygde ikke bare skuter for sig selv. Verkstedet blev så bekjent at danske forretningsmenn og adelige personer gjorde sine bestillinger på fartøier i Langesund. Da blev verkstedet en storbedrift, visstnok den største i sitt slags i de forenede kongeriker.

1710 gikk Løwendahls galei av stabelen her. At dette skib kunde holde stand i en kamp, viste Peter Wessel og hans kjekke gutter, kanskje ikke minst matros Ole Olsen fra Langesund.

Når Tordenskjold senere trengte skibsreparasjoner, søkte han inn til Langesund. Huset han under disse perioder bebodde, kalles ennu Tordenskjoldshuset og den tilliggende gate nær verkstedet Tordenskjoldsgate. Var han i tvil om at riggen holdt, gjorde han prøve-

Parti av Langesund sett fra Langøya mot vest.

Langesunds Apotek. Oprettet 1889. Innehaver: Apoteker H. G. Wefring

Langesunds kirke.

Kommunegaarden. Langesund.

turen på en stormdag. Da viste det sig at arbeidet var forsvarlig utført.

»Skibsverven« er nu det moderne »Langesund mekaniske verksted« som beskjeftiger gjerne flere hundre mann, som foretar alle slags skibsreparasjoner og som sender ut helt nye moderne, fint utstyrte store dampskib.

Taugverk fikk man fra ladestedets to repslugerier, hvori Cudrio, Cappelen, Møller, Blehr og Aall i sin tid var interessert. I 1805 opprettet Simon Wright fra Skien en tredje reperbane for både å sette noget av sin store kapital i drift og å være sammen med sin kjære svigerfar i Langesund.

Folk var henvist til å søke lån både til hus og fartøier. Med 600 spesiedalers kommunegaranti opprettedes sparebanken i 1873.

Fra 1. november 1874 holdt den åpen en time fra klokken 3 til 4 hver mandag. Men arbeidsvilkårene var simpelthen kummerlige. Tross vanskeligheter under små forhold gav man dog ikke op, og i 1907 var bankens formue kr. 23 000,00. Men da møtte også ulykken den slik ved kassererens uærlighet at alt sammen gikk tapt.

Det skyldtes apoteker Hegges energiske fremtreden at bankvirksomheten blev gjenoptatt. Den rekonstruertes ved kommunegaranti med Hegge som administrerende direktør.

I krigsårene var man ytterst forsiktig. Under 50 års jubileet 1924 var den opsparte kapital kr. 94 000,00. I 1931 var grunnfondet kr. 152 000,00.

Banken er den siste mannsalders vakreste vidnesbyrd på hvad utholdende arbeide kan føre til.

Fra 17. mars 1918 har den hatt sin egen vakkertbeliggende gård ved torvet.

Allerede 1647 fikk Langesund ifølge kongebrev løfte om kirke og 1000 rdl. til dens opførelse. Vel 100 år senere opførtes den på Ove Geddes eiendom og blev innvidd den 22. juli 1755 under navnet Bethel.

Det er en med 479 sitteplasser vakkertbeliggende

stilfull rundtømmerbygning der fra 1915 har hatt sin egen sogneprest.

Fritt, men uten avvikelse i statskirkelæren støttet av foged C. A. Barth virket kirkesanger Utbø 1804. Som ekte haugianer formante han folk til forsakelse av livets gleder, selvtukt og edruelighet.

Den største menighet utenfor statskirken danner baptistene, som har hatt prest fra 1884. Deres forsamlingshus Elim blev opført samme år.

Skolen kan vi som almenskole følge nokså langt tilbake. Etter forordning av 1827 gikk den over til borgerskole med foruten almindelige skolefag engelsk og matematikk i en høiere klasse for gutter. I 1916 opprettedes middelskolen.

Omkring 1850 fikk skolen eget lokale. De nu tre til skolen hørende bygninger har fjorten klasseværelser, skolekjøkken, gymnastikk-, sløid-, tegne og naturfagsal. Sistenevnte især er, for kun folke- og middelskole å være, særlig godt utstyrt med undervisningsmaterieell.

Intil 1870 hadde skolen bare en lærer. Nu har der åtte lærere og fem lærerinner i tre middelskole- og tolv folkeskoleklasser.

Det første usikre forsøk på å nå folk gjennom pressen gjorde »Adresse-Tidende« i Brevik i 1848. Bladet var organ for Langesund, så vel som Brevik og Stathelle. For Langesund alene utkom »Langesunds-Tidende« som det passet redaktør Dahl fra Oslo å utgi det omkring 1900. Regelmessig kom det visst heller ikke ut senere under Jensen fra Oslo som redaktør.

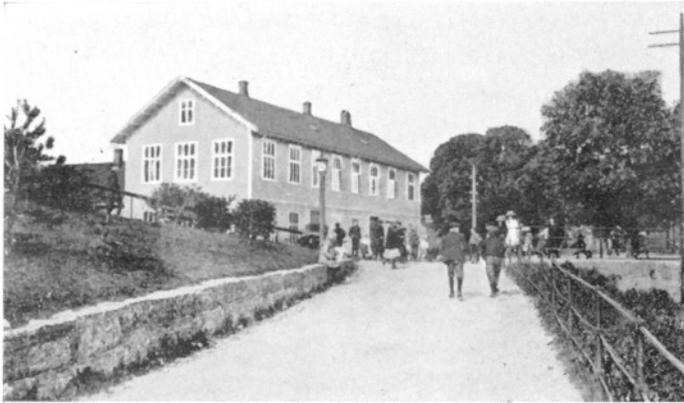
»Langesunds Blad« derimot utkommer nu i 27. årgang. To ganger ukentlig i 1000 eksemplarer.

Med dette får jeg slutte å fortelle om Langesund. Det er nødvendigvis bare spredte småtrekk om tiden som er gått. Fremtiden ligger i det uvisse. Men skulde det gå dette yndige sted efter mitt inderligste ønske, så vilde Langesund blomstre i timelig og åndelig henseende som aldri før.

Mathias Hjertaas, lærer.

Folkeskolen og Middelskolen i Langesund.

Av lærer Mathias Hjertaas.

Folkeskolen.

Hvor lenge det har vært skole i Langesund, vet vi ikke. Men allerede i 1795 var »Skolehusene i en meget Slet Forfatning,« da de som »Indvaanernes publique Eiendom« fikk »Hjælp af Kirkens overskydende Rente til Vedligeholdelse.«

Helt til 1870 hadde Langesund kun en lærer, som samtidig var klokker. Men hjemmene hjalp barna ved privatundervisning for betaling. Den gamle ugifte dame Inger Dorthea for eksempel leides en stund til dette. Ellers benyttet læreren sine flinke disipler til å undervise de andre i klassen, op til et hundre fra syv til femten år. I 1850 deltes flokken, så femti gikk annen hver dag. Fra 1870 blev elevene fordelt i fire klasser.

Til 1860 var lærerens lønn kun ti spd. årlig og kost in natura. Nu blev lønnen åtti øre pr. dag med fri kost og losji som før.

For å bedre lærerens økonomiske kår, skjenket madame Bolette Wright i 1847 ca. tyve mål jord, Engeløkken og Myrløkken, læreren til underhold. Rentene herav, 500 kroner årlig, utdeles nu til to lærerinner eller lærere.

Fra 1872 til 1907 styrtes skolen av en kateket, senere av en selvstendig bestyrer, og klokkerstillingen fulgte den ene av lærerpostene. Stiftsdireksjonsbeslutning av 11. juli 1799 herom er ennå ikke offisielt ophevet.

Ved skolelovsgjennomførelse av 1889 innførtes tegning, naturfag, sløid og gymnastikk som nye fag. Der ved økedes interessen for skolen, som nu ovegikk fra almueskole til folkeskole. Etterhånden trengtes større lærerpersonale, og nu har folkeskolen fem lærere og fire lærerinner som underviser omkring tre hundre barn fordelt på tolv klasser.

Skolesparekasse opprettedes i 1925 og hadde ved utgangen av 1931 stående på rente i Langesunds Sparebank kr. 6273,03.

Til 1850 leides lokaler i megler Helgesens hus. Så oppførtes skolebygning med lærerbolig på fire værelser og kjøkken for klokkeren. Dette var

begynnelsen til den nuværende folkeskolebygning. I 1884 oppførtes en fløibygning, og i 1891 oppførtes annen etasje på hovedbygningen. Skolen fikk derved åtte klasseværelser, lærerværelse og materialrum samt tre værelser og kjøkken for vaktmesteren. Samtidig skjenket amerikaneren Clark, som var en venn av en Langesundsfamilie, skolens store gymnastikk- og sløidsal i egen opført bygning.

Når så endelig i 1919 tre folkeskoleklasser kunde henlegges til den nyopførte middelskolebygning, samtidig som sløid-, gymnastikk-, naturfag- og tegnesal kunde benyttes av begge skoler, tilfredsstiltes behovet for rum efter nutidens fordringer.

Middelskolen.

Byskoleloven av 1827 gav tillatelse til at en »høiere klasse« med videregående undervisning kunde forbindes med almueskolen. En slik blev opprettet som betalingsskole med hele og halve friplasser. Som folkeskolen fra først av kaltes almueskole, bar denne første spire til middelskolen navnet borgerskole.

I 1884 blev borgerskolens leseplan forandret, så den kom til å svare til den fireårige middelskoles tre nederste klasser. De som vilde ta middelskoleeksamen, søkte Brevik siste året.

I 1913 begynte skolebestyrer, senere dr. Selberg, å føre elevene helt frem til middelskoleeksamen som privatister i Brevik.

Ved hjelp av Departementets konsulent dr. A. Ræder fikk Langesund middelskoleeksamensrett i 1915. Selberg blev ansatt som bestyrer ved middelskolen og inspektør ved folkeskolen. Denne ordning er siden blitt opprettholdt med andre menn i stillingene. Bestyreren er realkandidat. Til skolen ellers er knyttet en adjunkt med tysk som hovedfag, en infanterikaptein i almindelige skolefag og en lærerinne i engelsk m. m. Forresten er et par folkeskolelærerposter kombinert med middelskolen. I 1923 gikk middelskolen over fra fire-årig bygget på femte folkeskoleklasse, til tre-årig byg-

get på syvende klasse. Det sier sig selv at under den rivende utviklings gang, blev alltid lokale for få.

I 1918 opførtes den nuværende murbygning for middelskolen. Den har skolekjøkken, seks klasseværelser, kontor og lærerværelse, tegne- og naturfagsal med opbevaringsrum for preparater og fysikalske apparater.

At skolens bestyrere og inspektører har været realkandidater, vidner kanskje sistnevnte avdeling med sitt inventar i fortjenstfull grad ganske tydelig om, i hvor vel skolemateriellet for øvrig i enhver henseende er meget tilfredsstillende.

Begge skolene i Langesund har så meget felles at de må betraktes som et sammenhengende hele. Forskjellen mellem de enkelte personer ytrer sig kun anstandsmessig i det som disiplinen nødvendiggjør.

Fra middelskolens dominerende høide fører brede trappeganger ned til makadamisert lekeplass. De tre store bygninger danner plassens grense hver på sin kant.

Byen har ofret meget på å få skolen så tidsmessig som mulig, og vi tør håpe ofrene, som nu det daglig nedlagte arbeide, fører til fremgang.

Langesund Bad.

Langesund Bad.

Langesund Bad er beliggende i usedvanlig vakre omgivelser. Badeplassen her har da også fra lang tid tilbake været meget søkt, såvel av stedets egne innvånere som av familier fra byene ved Skiensfjorden. Mellom de mange holmer og skjær er vannet i stadig sirkulasjon. Her er fin badebunn, og friskt havvann fra Skagerakstrømningen setter like inn. Helt ned til stranden vokser frodig og vakker skog med en sjelden rikdom av blomster.

Etablisementet består av societetsbygning med stor festsal, badhotell og en rekke villaer rundt om, kurbadets bygning etc.

Der er anlagt store tidsmessige sjøbadehus med

Utsikt fra Langesund Bad.

stupetårn ute på klippene.

Av medisinske bad leveres gytje, furunål, tanglut, slambad og varme sjøbad. Særlig har *tang-, lut- og gytjebadene* vunnet stort ry.

Omegnen byr på en rekke vakre og interessante utflukter, såvel til lands som til vanns. Av lengere turer utenskjærs kan nevnes: Jomfruland, Stråholmen, Nevlungshavn, Stavern, Svenør fyr o. s. v., og av kortere turer innenskjærs: Eidanger, Brevik, Stathelle, Fugleøya med de gamle befestninger o. s. v. Kort sagt: Enten man er syk eller frisk — et ophold ved Langesund Bad vil man ikke angre på. Badesesongen er juni, juli og august. A. T.

Langesund havn

er delt i indre (Kongshavn) og ytre havn.

Daglig dampskibsforbindelse, såvel for øst- som vestgående. Utmerket ankerplass på havnens vestside. Proviant, vann, kull, mek. verksted.

A.s Langesunds mek. Verksted

A.s Langesunds mek. Verksted er en videre utvikling av det gamle treskibsbyggeri der, såvidt bekjent, er drevet kontinuerlig helt fra året 1530.

Langesund var i tidligere tider trelastutskibningsstedet for hele Telemark, og det var da naturlig at det her blev treskibsbyggeri.

Den første kjente skibsbygning i 1530 gjaldt krigsfartøier, idet Vitaliebrødrene da satte skrekk i folk med sine plyndringer, og da den gamle skibrededeling var i forfall, og de gamle langskib for små og lave, blev det gitt befaling til å bygge nogen mere høibordede fartøier til forsvar mot disse.

I 1570 blev landets største trelastdrager bygget her, den var på 200 kommercelæster, og i 1580 angis Lan-

gesund som den største trelastutskibningsstad i landet.

I 1710 til 1712 bestilte Tordenskjold 6 snauer og 6 galeier her. Den første snau »Ormen« var han nedover svenskekysten med, og resultatet herav var at der fra svensk side blev utlovet 200 dukater for hans hode. »Løvendals Galei« og »Prinsens Galei« blev da også bygget her.

Den første begynnelse til mekanisk verksted og skibsbyggeri blev gjort i 1913, mens det i 1916 for alvor gikk over til dette med større utvidelser.

Aktiekapitalen er kr. 1 064 000,00. Bedriften er vesentlig beskjeftiget med reparasjonsarbeider. Arbeidsstokken har variert fra 100 til 300 mann. Bedriftens leder fra 1916 har været *ingeniør S. Tokheim*.

Langesunds Sparebank.

Langesunds Sparebank er stiftet i 1874 — og er således nu i sitt 58. forretningsår. Den har i disse år arbeidet sig jevnt og sikkert fremover. Regnskapet for 1931 viste et overskudd av kr. 14 794,00. Bankens grunnfond er kr. 152 055,63 og forvaltningskapital kr. 1 325 915,59.

Bankens styre består av herrene: Hans Ekeberg, formann, Th. Sneaas, næstformann, J. A. Hellstrøm, Arnt Olsen og *Thorleif Thorsen, adm. direktør.*

Kasserer: Frøken T. Johannessen.

Revisorer: Herr Carl Olsen og herr I. M. Rytter.

Langesunds Blad.

kurransen fra nabobyenes større aviser vanskeliggjorde også en bladutgivelse i Langesund. Først fra 1906 blev der mere stabilitet i utgivelsen, og bladets eksistens kunde sies å være sikret. »Langesundsposten«, som bladet dengang het, blev dette år overtatt av boktrykker Jensen fra Oslo, som drev bladet en 4—5 år, inntil det påny kom over i andre hender. Inntil 1915 var bladet 5 spaltet, men fra desember samme år blev det under redaktør F. Hemmys ledelse utvidet til 6-spaltet, og dette format har da bladet senere beholdt.

Ved samme anledning blev bladets navn forandret til »Langesunds Blad«.

I 1920 blev bladet overtatt av J. A. Blystad, Oslo, som drev det til sin død i 1927. Efter denne tid har bladet været drevet av hans enke, fru Signe Evensen Blystad. »Langesunds Blad« som er helt upolitisk, redigeres for tiden av red. G. Leonh. Landgraff.

»Langesunds Blad« kan i år se tilbake på 26 års uavbrutt virksomhet. Riktignok var der før den tid gjort flere forsøk på å holde et nyhetsblad gående i Langesund. Der var forskjellige utenbys boktrykkere som forsøkte sig, men efter lengere eller kortere tid måtte de gi op. Forholdene var jo små her på stedet, og kon-

Victoria Hotell.

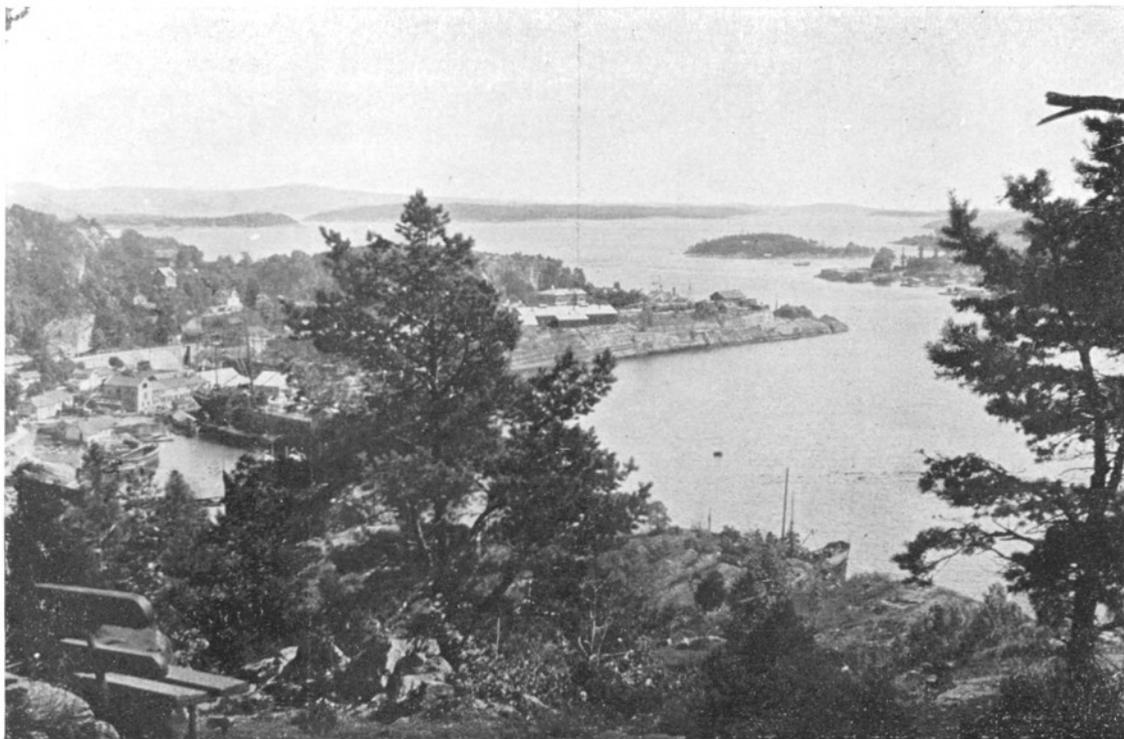
LANGESUND.

Utmerket sted for gjennomreisende. Ligger like ved kai og buss. Første klasses kjøkken. Gode værelser. Rimelige priser.

Innehaver E. Steiner.

Brevik.

Av Rolf Albretsen.

Fra „Utsikten“.

Vår kyst er rik på idylliske småbyer — Brevik er en av dem. Som kastet ned fra himmelen ligger husene der strødd omkring — uregelmessig og malerisk. Alle som kommer til Brevik, synes byen er »morsom« med alle de gamle hus og de trange gater, og innvånerne er glad i byen, hvad enten de nu er tilflyttet stedet, eller er urinnvånere. Særlig er omegnen vakker, og kommer du en sommerdag til Brevik og tar en motorbåttur ut fra havnen til den smilende Eidangerfjord, og lar kursen stå utover til sundet mellom Oksoy og Sandøy, — forbi byens badeplass »Dikkon« — hvor det hersker et yrende badeliv — ned til Orme-fjorden, og derpå videre forbi Løvøya og hvad nu de heter de kjære steder, så tilbake til Eidangerfjorden igjen — ja, da vil du vilkårlig utbryte: For en herlig natur! Breviks omegn er noget av det vakreste vi har i Norge!

Eller du tar dig en tur en skinnende vårdag fra selve byen op Trosvik til »Dammene« og efter en halv times forløp sitter plasert på «Nedre Utsikten» og ser utover den litt dystre og mørke Frierfjord, så ligger Brevik der smilende i solskinet. Tvers over ligger Stathelle og Bamble, og lengere utover ser du Lange-sund stikke op. Vil du ha ennu bedre utsyn, går du helt op til »Øvre Utsikten«, og du føler du er høit til fjells, og alt ånder av stillhet og fred.

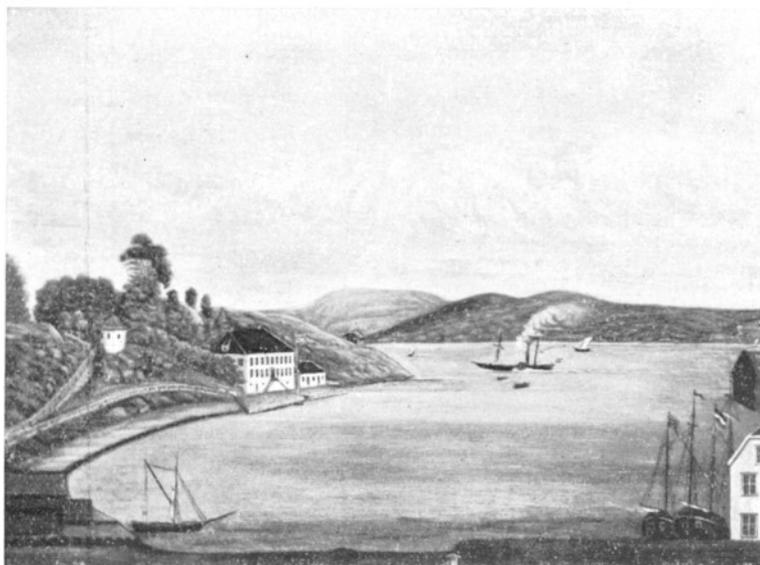
Brevik er et gammelt handelssted, og allerede i annen halvdel av det 16. århundre drev man her en innbringende trelasthandel med Holland. I 1661 var

der 41 hus i Brevik, mens der i Porsgrunn for eksempel kun var ca. halvparten. — Breviks gamle kirke som var et praktverk, særlig med hensyn til inventar og innredning, blev opført i 1670, og her søkte slekt efter slekt hen i 200 år — inntil kirken blev revet i 1879 — en vandalisme som Breviks borgere senere mange ganger har sørget over.

I konsumsjonsforordningen av 8. november 1686, altså for ca. 250 år siden, nevnes Brevik første gang som ladested, og i tollforordningen av 1691 anføres

Tollboden.

Gammelt bilde av Tollbodgården malt av overtollbetjent Hans Hamond Aschehoug i 1840-årene.

bodgård, som alle vidner om økonomisk makt og kultivert smak.

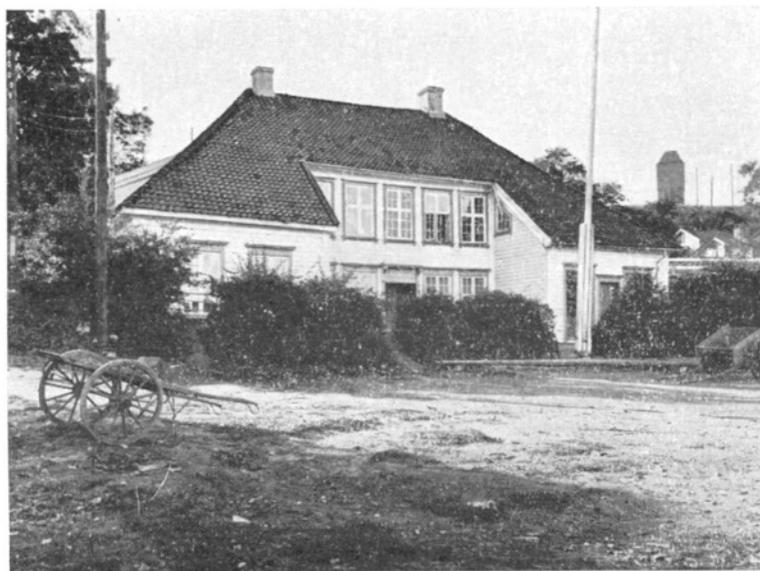
Skiansfjordens store trelasthandel på Holland var i årene 1790—1850 omtrent utelukkende innskrenket til Brevik og Stathelle, og utskibningen av trelast var meget betydelig. I 1806 utklarertes således 165 skib og i 1815 251 skib. I tidligere år kan man med sikkerhet gå ut fra at utskibningen var betydelig større. I hollendertiden eller i »smakkehandelens tid« som det også kaltes, snakket alle Breviksfolk like godt hollandsk som norsk. Havnen lå fullt op av smakker så man kunde makelig spasere tvers over havnen på smakkene. Med hollendertiden var det helt forbi omkring 1870 og på samme tid også med trelastutskib-

Brevik blandt de ladesteder hvor der måtte losses dansk korn og utskibes trelast. I 1765 blev det videre tillatt å losse og fortolle også andre grovere importvarer. Tidligere måtte man la skibene seile helt op til tollboden i Porsgrunn. Ved folketellingen i 1769 hadde Brevik 988 innbyggere.

Både før og etter den store brand i 1761 hvormed hele stedet med undtagelse av kirken og nogen få andre hus brente, bestod størsteparten av den nu byggede grunn av skog og engløkker. Det var tilfelle med blandt annet Sylterøya, Grubbehaugen og Åsen. Etter branden blev der opført en rekke patrisiergårder i byen. Den staselige Chrystiegård, som vil bli gjenreist på Norsk folkemuseum, og byens nuværende rådhus (Cochegården). Videre den monumentale Toll-

Brandmur fra Tollboden med eldre motiver. 1760-årene. Både pipen og brandmuren er rikt utformet med gesimser og trekninger. Pipen har en kraftig profilert sokkel.

Chrystiegården, karakteristisk patriciergård, bygget etter forbillede av Borgestad gård, umiddelbart etter branden 1761. Frontens arkitektoniske utstyr er forandret ant. omkring 1850. De gamle smårutede vinduer er beholdt.

ningen. I stedet kom fra ca. 1860 »istrafikken« med England, særlig på Grimsby, men også til Tyskland og Frankrike skibedes is. Der kunde i gode år utskibes over 100 000 tonn is, og arbeidet med isskjæring på dammene, lagring i ishus og skibning skaffet hundrer av mennesker arbeide.

Omkring år 1800 var Brevik et betydelig ladested med henvend 1000 innbyggere og med en anelig skibsflåte. I krigsårene 1807—1814 lammedes handelen, og skibsflåten blev mindre, men fra 1825 blev det igjen et opsving. I 1841 blev det opprettet eget havnevesen for Brevik, Stathelle og Langesund, og samme år innsendtes et andragende til kongen om at Brevik, Stathelle og Langesund i forening kunde optre som kjøpstad. Det gikk ikke dengang, men noen år senere, den 23. juni 1845 blev Brevik kjøpstad.

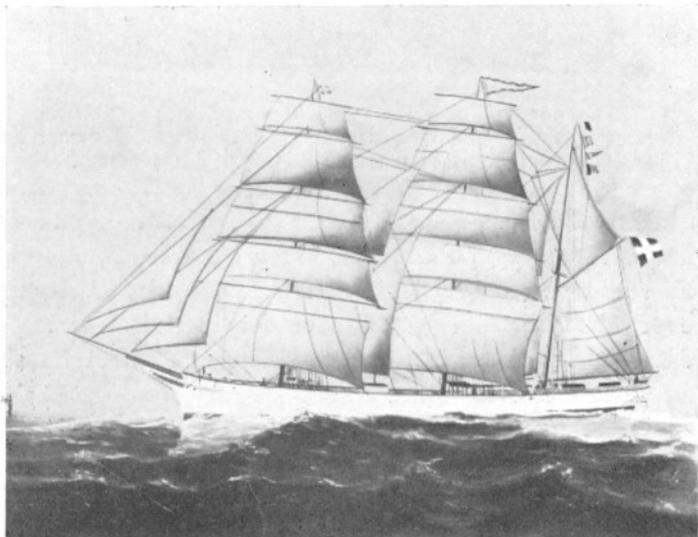
Barclaygården. — Tilhører nu kjøbmann Thomas Olsen.

I 1900 var 61 skuter hjemmehørende i Brevik, og i årene fremover blomstret skibsfarten. Under verdenskrigen blev mange av de stolte skuter torpedoens bytte, og resten bukket under for teknikkens utvikling — og for et par år siden senkedes flagget for Breviks siste seilskute.

Efter at skibsfarten var stanset, måtte man skaffe andre inntektskilder, og det blev da stedets gode betingelser for industrielle anlegg som i de senere år er utnyttet. Byens eldste bedrift er Breviks Blikkvare-

fabrikk, opprettet 1898. De andre industrielle bedrifter i byen er Breviks Stålpresningsverk og Trosvik Verksted. Like utenfor bygrensen ligger den store bedrift Dalen Portland-Cementfabrikk.

Som bekjent er Brevik fødestedet for den bekjente admiral Curt Sivertssønn Adeler. Han blev født den 16. desember 1622, og på 300 årssdagen for hans fødsel blev der avslørt et monument over sjøhelten i hans

Barkskibet „Kappa“, en av de mest berømte skuter i Brevik.

Curt Sivertssønn Adeler.

fødeby. Av andre kjente menn som er født i Brevik, kan nevnes utenriksminister Christophersen og sorenskriver Johan Castberg.

Rolf Albretsen.

Brevik middelskole.

Skolebygningen — som er en gammel, pen tregård — blev tatt i bruk i 80-årene.

Den inneholder i 1. etasje 5 klasseværelser, hvorav ett benyttes som tegnesal, og ett som lærerværelse. Annen etasje inneholder bestyrerleilighet på 3 sammenhengende værelser og 2 mindre værelser etc. Sidebygningen inneholder pedelleilighet i 1. etasje og naturfagværelse i 2. etasje.

Tversover for skolebygningen ligger gymnastikklokalet — som er felles for begge skoler.

Det største elevtall i den 4-årige skole var 115 elever; i den 3-årige er ca. 60 elever det vanlige.

Bygningene har i de siste år vært godt vedlikeholdt.

Lærerpersonalet består av 1 bestyrer (lektor) og 3 lærere.

Brevik folkeskole.

Skolebygningen øverst tilhøre.

Storætere.

Av kontorchef A. S. Kolle.

En vidunderlig utsikt brer sig for det stakkars menneskekryp, som har strevet sig op de mange skråninger og trappetrin til Dalen Portland-Cementfabriks stenbrudd. Eidangerfjorden med de tallrike sund og hyttefulle øer smiler så vennlig der nedfra og vekker beundrerens minner om seilertokter og strandhugg, bad på Dikkon, dovenskap og flirt i de idylliske kjærlighetsbukter. Lengere bak blinker Ornefjorden med fiskeplassene og Solviks fine strandpromenade. Østre og Vestre »Bratten« blir til to passelige portstolper ved den brede vei til Helgeroa, hvis hvite husklynger omringet av frodige gressmarker fortøner sig så forlokkende i det fjerne. Sandøya trenger sig uventet nær innpå en, men sundene utover synes ikke bredere enn at det med et dristig jump over Kalven burde gå an å spasere tørrskodd til ytterst på Gjeterøya. Der utenfor blåner Skagerak, nettop nu rolig og skinnende blank. Kun et par seilere duver under Fugløya's festningsvoll og over mot Skjæregg hever sig en tykk røkestrek etter en lastedrauger på vei til landene vest. Mastetopper viser hvor Langesund gjemmer sig. Der passerer motorferjen Ekstrand, og den formelig sier tvi og sender røkdatter innover mot den nye Langesundsveien — ilter over kommende konkurranse med bussene om trafikken. Den raske opstigning er kanskje skyld i en tørrhet i strupen, som ikke blir mindre ved gjensynet av den tidligere samlagsgård på Stathelle. Men — de formastelige ønsker gir sig fort og glemmes i en usigelig glede over å høre hjemme i disse herlige omgivelser, som kranser sig så vakkert om byen med kirken der nede på Øen. Ram-

melen fra de store, grå fabrikkbygninger like under en virker som et pompøst akkompagnement til denne billed- og farvesymfoni, som helt betar en deroppe.

Betagelsen får dog ikke lang freden. En kraftig signalfloite melder hvilepausens slutt. Straks begynner en boremaskin å knitre og hvæse nærved. Larmen tiltar med lokomotivhyl og bulder. Der er liv og rørelse rundt omkring. Nye signaler, mange og illevarslende, så det gjelder å finne skjul. Varsku her! — Fyr her! Drønn og tordenlignende brak. En veldig stenhaug er rystet løs fra årtuseners leie og står overfor sin næste forvandling. Som vekket av smellene rugger frem et uhyrlig kluntet vesen. En kantet kolossal kropp på kjempemessige tusenben siger avsted under en øredøvende gurglen og gnissen. Det bærer over enhver hindring; men vondt må det visst gjøre, for bestet vræler med stentorrøst over sin leddegikt og sine ømme liktorner. Denne kjempegribbs hode er lite i forhold til kroppen. Halsen er underlig knekket, men senesterk og tøielig, så hodet svinger hit og dit, nikker op og ned for riktig å kike sig ut en godbit. Endelig dukker det godt ned i stenhaugen og løfter sig. De sterke tenner har hugget sig godt inn. Det grådige gapet svaier fullt og tungt over til siden; så plutselig faller underkjeven slapt ned, og alle godbitene mistes. Heldigvis rett ned i en jernbanevogn, som de snedige menneskebarn har plasert akkurat på dette sted. Nå, på'n igjen. Kjeven går i og ut av ledd. Atter nye vogner, Gribben har fått blod på tann, men mettes ikke. Den stønner og peser så dampen står høit i sky, krabber frem og tilbake

for å få godt tak og riktig kunne gasse sig med ster. Et par hundre tonn i en times tid gjør den kun ennu mere begjærlig. Denne stålkoloss av en skuffemaskin opfører sig fullstendig som var den av kjøtt og blod og jafset efter føde for livs berging.

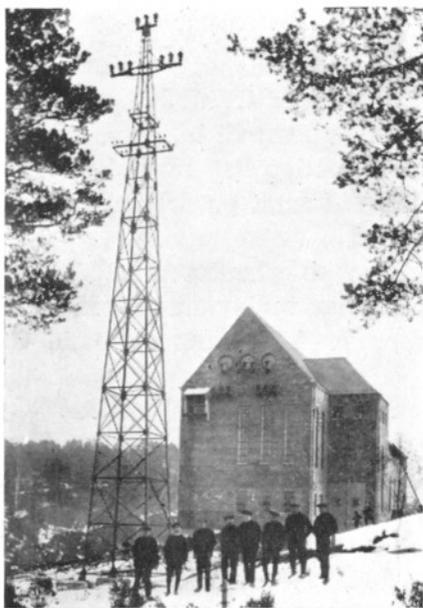
Jernbanevognene har imidlertid tømt stenen i et annet likeså umettelig monstrums gap. Det går fort for sig. En kraftig krok tar fatt i vognens ene side, vognbunnen følger med i været. Samtidig heves lemmen på den annen vognside rett op. I slike porsjoner på seks tonn rutsjer stenen direkte ned i den umettelige trollkjeft. Den tygger og knaser, knaser og svelger, jevnt og utrettelig, tygger av vane. Ubekymret om kjeften er tom eller full; men full er den riktignok ikke lenge ad gangen. Oftest tom, for en vognlast rekker ikke til den neste kan tømmes. Og alt sammen forsvinner i en rummelig vom, — en silo på 4000 tonn inne i fjellet.

Fra smien klunger ingen munter hammerdans på anbolten. Nei, også her er nye metoder. Et prustende uhyre banker det rødglødende borstål med raske, dumpe

og kraftige slag inn i en form. Under dette lurveleven blir nemlig borene til, fint stjerneformede og alle nøaktig like.

Overalt noget å akte sig for og beundre. Op fra et stort hull i fjellet triller en fullastet vogn efter et kraftig ståltau, som forsvinner inne i heisehuset om en svær trommel. Heisespillet drives elektrisk. Ellers er det sammenpresset luft, som viser sin styrke og foielighet, når undtas kullene, hvorfra kjempegribben henter sin ubendige kraft.

Det er en opplevelse å se disse maskiner, behersket av mannen, greie biffen — hurtigere og billigere enn hundrer par armer. Armer, ledige for andre, nyttige oppgaver. — Produksjon, produksjon. Flere og billigere produkter er alle nasjoners løsen, som midlet til lysere og bedre kår for menneskene. Man ser kanskje skjævt til det nye, som kommer der til fortrenghet. Den neste oppgave ligger ikke alltid straks klar så man kan ta fatt. Men den venter nok, venter for å by sig, efter som røken fra verdensbranden letner og tillitsfullheten vender tilbake.

Langesundsfjordens komm. Kraftselskap

BREVIK.

Langesundsfjordens komm. Kraftselskap er av kommunene Eidanger, Brevik, Stathelle, Langesund og Bamle stiftet den 7. juli 1914. Strømleveringen påbegyntes høsten 1915.

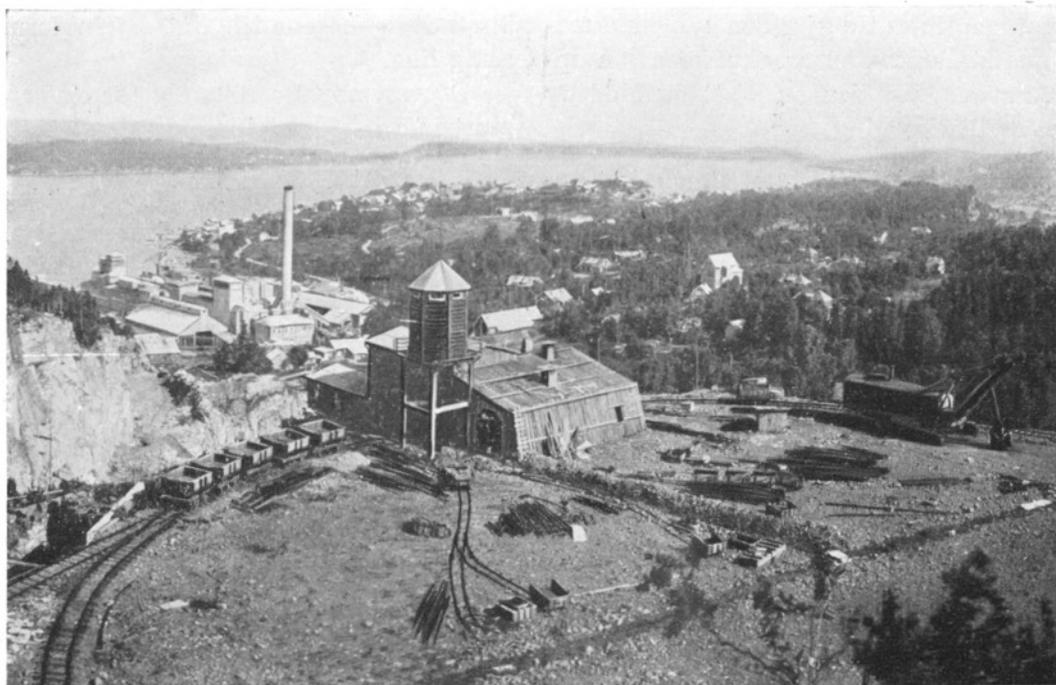
Selskapets formål er for felles regning å frembringe eller leie elektrisk kraft og fordele denne direkte til forbrukerne innen kommunene. Kraften, ca. 5.000 kw. kjøpes for tiden av Skiensfjordens komm. Kraftselskap.

Den i selskapet nedlagte kapital er ca. 3 050 000,00.

BREVIKSPOSTEN

den mest utbredte avis i Brevik og omegn.

Annonser til Breviksposten blir inntatt også i Porsgrunns Dagblad uten tillegg i pris.

A.s Dalen Portland-Cementfabrik

ved Brevik.

I den tidligere så idylliske Dalsbukt i Eidanger, like inn til Brevik bygrense, anlas fra 1916 dette store fabrikanlegg, som har gitt stedet en annen, på sin måte ikke mindre bemerkelsesverdig form. Fabrikens drift begynte i 1919, og DALEN cementen har opnådd den største anerkjennelse for sin utmerkede kvalitet her hjemme og verden over. Således f. eks. i Argentina, hvor kvalitetsfordringene til cement er særdeles strenge, blev kvaliteten straks approbert til regjeringsarbeider. DALEN cementen har senere spillet en meget fremtredende rolle på dette marked som på mange andre, hvor avsetningsforholdene har tillatt cementeksport fra Norge. På verdensutstillingen i Barcelona i 1929 erholdt produktet *Grand Prix*.

For nogen år siden begynte fabrikkens å pakke DALEN cementen i papirsekker av norsk kraftpapir. Også pakningen er blitt en suksess såvel på hjemmemarkedet som eksportmarkedet.

Ved siden av DALEN Portland Cement leveres DALEN MEDUSA VANNTETT CEMENT, som passer

overalt hvor beskyttelse mot vann og fuktighet ønskes, og DALEN GRANITT CEMENT som fortrinnsvis brukes på steder hvor man vil ha farve på cementen.

Gjennom årenes løp har fabrikkens levert biproduktet DALEN KALI samt en del kalk og kalkstensmel i gjødningsøiemed.

Selskapet har sine kontorer ved fabrikkens — også for eksportsalgens vedkommende. Men salgene innenlands besørger av A.s Norsk Portland Cementkontor, Oslo.

A.s Dalen Portland-Cementfabrik beskjeftiger normalt 350 arbeidere og funksjonærer, hvortil kommer ca. 10 stenbruddsarbeidere (i Skåtøy) og laste- og lossearbeidere i et varierende antall.

Selskapet er registrert i Eidanger med en kapital på kr. 3 857 700,000. *Administrerende direktør er ingeniør A. Holter.*

Selskapets produkter selges og forsendes under kjente varemerker, hvori DALEN-navnet fremtreder som det karakteristiske symbol:

(Varemerke)

Breviks Blikvarefabrik A.s

BREVIK.

Breviks Blikvarefabrikk er blandt de eldste i bransjen her til lands.

Den blev opprettet i 1898 på Øen i Brevik, og M. Eriksen, som i mange år hadde drevet blikkenslagerforretning på stedet, ansattes som disponent.

Blikkvarer var dengang en stor artikkel, som vesentlig innførtes fra Tyskland.

Fabrikkens produkter blev godt mottatt, og omsetningen steg jevnt fremover. I 1905 brant fabrikkens ned til grunnen og blev gjenopbygget samme år. I 1912 måtte man gå til større utvidelser, og aktiekapitalen blev i den anledning forhöiet.

Man optok produksjonen av lakkerte varer, anskaffet presser og lakkerovner, og anla dessuten et stanseverksted.

Fabrikkens leverer varer over det hele land. Aktiekapitalen er nu kr. 177 187,50 fordelt på 236 & 1/4 aktier.

Disponent M. Eriksen fungerte til sin død i 1930, og hans efterfølger som disponent er *ingeniør P. Holtan*.

Fabrikkens leverer også i stor utstrekning halvfabrikata for den elektriske ovnsindustri og høster megen anerkjennelse for sine fabrikata.

Fabrikkens beskjeftiger ca. 30 arbeidere.

Breviks Staalpresningsverk A.s.

BREVIK.

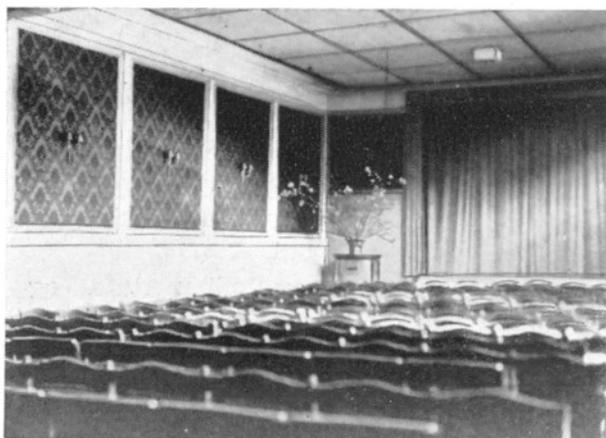

Fabrikkens opprettedes i 1910 på initiativ av disponent M. Eriksen, og er den eneste fabrikk i landet som fremstiller helpressede melkespann som spesialitet.

Tidligere var man kun henvist til utlandet, og da i første rekke Sverige og Danmark.

Fabrikkens er tilkjent gullmedaljer overalt hvor den har utstilt, og produksjonen omfatter foruten helpressede spann fra 1 til 50 liter, helpressede melkesiler og melkebøtter.

Fabrikkens disponent er fra 1916 *Th. Andersen*.

Brevik Kino.

Brevik nye lydfilmteater har plass til 200 sittende og 100 stående. Sesongen varer fra 1. september til 1. juni hvert år.

Brevik fikk sin lydfilm samtidig som Oslo. Alt fungerer utmerket og får berettiget ros fra byen og nabo-byene.

Central-Cafeen

ved stasjonen, Brevik.

Smørbrød, kaffe, te, chokolade og melk. Limona-der, brus, leskedrikker og kaker. Svake ølsorter.

Telefon. 93.

Grand Hotell, Brevik,

anbefales feriereisende. Nyoppusset og nymontert. Anledning til sjøbad og båtturer i den vakre Eidanger-fjord. 1.kl. kjøkken. — Rimelige priser.

Innehaver *Othilæe Fjeld*.

Brevik Sparebank

BREVIK.

Oprettet 1847.

Forvaltningskapital kr. 1 092 482,96

Formue « 108 199,33

Utfører alle almindelige sparebankforretninger

Central Hotell.

Brevik

Anbefales bil- båt- og togreisende.
1 ste klasses kjøkken.

Bamble.

Av G. K. Folkestad.

Ruinene av Bamble stenkirke som de nu ser ut.

Nedre Telemark het før Olav Haraldssønns tid Grenland, og den almindelige opfatning helt til i våre dager har været at Bamble var før størstedelen av Vestmar, mens Solum og Eidanger var Grenmar. Historiegranskerne har nu funnet ut at Grenmar var det nuværende Bamble, Skåtøy og Sannidal, mens Vestmar var før Bamble len, den sydlige del av Vestfold. —

Navnet Bamble sikter til bygdens utseende: mange smådaler som krysser hverandre (eller skvulpene vann). Gjennem middelalderen blev herredet kalt Skeidis sokn, bygdens prestegård bærer ennu navnet Skeid.

La oss nu først ta en snartur i egnen her en juni-dag. Ta til ved sørkysten av bygden med Skageraks blå havarmer med sjøsploit, som snor sig inn mot blide hvitmalte hus bak om bergknauser! Fordum stevnet vikingene inn her med fullastede skib efter eventyrferden. Så mangen gang speidet Grenmars og Vestmars konger, Dag og Harald den granraude, innover disse strender fra sine snekker. Inne i Breviksstrandfjord og ved Tegdal forteller store gravhauger med rike fund at høvdinggjæve menn har gått til hvile. Seil så videre østover forbi Slottanes (Langesund) eldgamle gård, fra kongesagaene kjent ved at Magnus Erlingssønn tok ombord hardstein her i 1184. Op den blide Grenmarfjord går det strykende, forbi Tjaldastadir (Stathelle) og grøderike grender, Findal og Asdal, og om litt viser sig Rafnes og Tråg. Minner om gjæve menn og adelslekter hyser disse fredede ærverdige herregårder, omkranset av frodige voller mot stålblanke fjord. — — —

Eller hvad vil møte dig på en tripp inn i bygden? Først helt mot øst bratte, furede kalkklipper, som logner av for fruktbare gårder og yndige sommermilde tjern. Stans litt i tunet på Bamlin gård: Enger og akrer omkranset av bjørkeskog kringom smilende vann. Et underfullt Norge, en miniatyr inne i skogen, som strekker sig milelangt mot vest og nord, nynnende sitt dystre eventyrkvad.

Det er da naturlig at en sådan kystbygd har en urgammel saga. Av gravhauger har vi funnet frem ca. 75 stykker spredt her og der, mange ved kultstedet, gården Nenset. I alt 58 oldfund er gjort her; flere av disse er opbevart i Universitetets oldsaksamling, så ledes gravhaugfundet i Brevikstrand fra den eldre jernalder og fundet fra yngre jernalder på Tegdal og flere. På øen i Bamblevann finnes merkelige stensetninger, et sjeldent minne fra oldtiden (forbindelse med gudsdyrkelsen eller eftermæle).

Alt ved år 1000 var det daværende Bamble, Skåtøy og Sannidal et mektig skibrede med sitt eget tingsted. — Men så fra den senere tid, dansketiden, svever minnene tunge og triste ennu på folkemunne. Bare ett trekk: En dansk kaptein, Lavinius, ranet til sig storgården Nenset, Kapteingården kalles den ennu. I 1647 og fremover blev skibsbyggeri og tvangsfiske pålagt bøndene her av den altrådende lensherre Gedde.

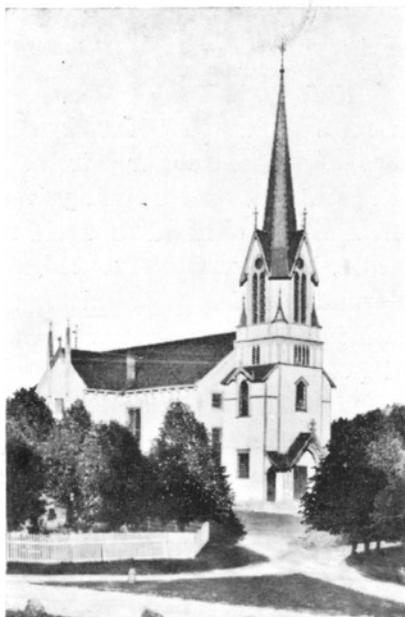
Ver' Åby, bygdens centrum, var ladested fra omkring 1660 til 1729, da det blev nedlagt ved kongelig resolusjon. Åby er fremdeles bygdens centrum og vokser år for år, her er flere forretninger og kommunens kontorer og saler.

Av strandsteder er Ekstrand og Krabberødstrand med båtbyggeri, og Herre de største. Herre har vel 800 innbyggere, der ligger Bamble cellulosefabrikk, dessuten har stedet kapell. Herre er et meget gammelt industristed. I 1520 anla tyskeren Frants von Halle den første sag her. Fra 1786 til 1836 var Herre under Porsgrunns prestegjeld.

Flere kommuner har før hørt til Bamble: I 1738 blev Kragerø, Skåtøy og Sannidal utskilt, i 1846 blev Stathelle eget ladested, men det geistlige er felles med Bamble, i 1915 blev Langesund eget sogn, utskilt fra Bamble.

I slutten av 1800 årene hadde bygden vår en god tid. Apatittgrubene på Ødegården blev funnet i 1872. Her utviklet det sig ned gjennom årene til rene millionanlegg. En veldig taugbane Meinkjær—Nystein—Prisgrunn blev anlagt. Ved Ødegårdens verk blev der installert de mest moderne maskiner og soller til grubedriften. Rent en liten by vokste her op til gagn for hele bygden den tid driften gikk. Men da verdenskrigen sluttet, blev efterspørselen av nikkell og apatitt mindre, og nu er driften på det nærmeste nedlagt. Av de mange andre drevne gruber i herredet er »Tråg Miles« den eldste, fra kong Kristian III dager, 1543.

Efter en syv km lang tur fra Stathelle kommer man til bygdens kirke. Like inntil kirken ved hovedveien ligger de vakre ruiner av Bamble stenkirke, »Skeidis kirkja«, med portaler som regnes blandt våre vakreste eksemplarer av romansk bygningskunst, bygget i det 12. århundre. Nevnes må et par eiendommeligheter ved ruinene. Blandt de stener som blev tatt

Bamble kirke.

av den og utlagt til kirkegårdsmur, fant Macody Lund grunnrisset av kirken, innhugget pent og tydelig, hvilket ikke var i bruk her i Norge på den tid. I buespissens søndre vange mellom kor og skib er innbygget et åpent rum, hvortil fører en trapp, også av sten. Her stod et helgenkrusifiks for tilbedelse. Av kirkens inventar has stoler, dør til stolene, altertavlen, et maleri av korsfestelsen, krus, klokker, spiret til takrytteren. Kirken blev revet efter forslag av klokker Gunnulfsen i 1845.

Den nye kirke er en langkirke, innvidd i 1845, tegnet av den bekjente prest Lammers (1838—1848 i B.), har 700 sitteplasser. Dens antemensale, »altertavle«, malt av samme, består av to store malerier. »Moses

tar mot loven« og »Kristus i Getsemane« med fire bibelske personer anbragt i næsten naturlig størrelse på sidene.

Jordbruket er selvsagt bygdens hovernæringsvei, men dernæst kommer skogsdriften. Nogen få storgårder finnes her, ellers er gjennomsnittsstørrelsen på gårdene 60—80 mål innmark; men til gjengjeld har hver gård som regel en stor skogvidde på flere tusen mål.

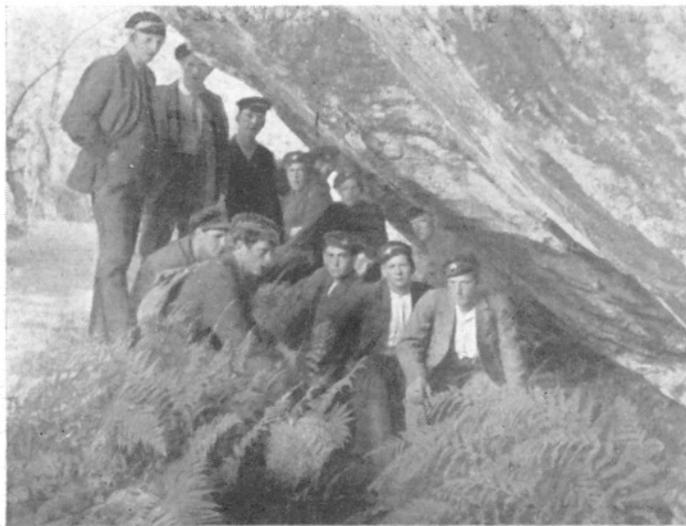
Selveierne driver gårdene sine ypperlig, en del bortforpaktede bruk er mindre godt dyrket. Bøndene har sitt eget meieribolag i Langesund. To tusen mål jord, skikket for nydyrking, venter på unge, sterke hender i bygden, og blandt herredets 4653 innbyggere er det nok de som vilde ta fatt her, hvis bare forholdene la sig derfor tilrette.

I strandkretsene gir fiske- og istrafikk betydelige inntekter. Langs hovedveien er flere verksteder og et allebruk, drevet med elektrisk kraft, som bygden å for øvrig leier av Langesundsfjordens kommunale Kraftselskap.

Kommunens økonomiske stilling blev svekket under den langvarige stans ved Borregårds fabrikk på Herre, hvilket nok har virket tungt på de ledende bønder, som ellers styrer forsiktig til beste for hele bygdens befolkning. Nevnes må også at bygden har en velrenommert sparebank med kontorer på Herre og Stathelle.

Kommunikasjonene her er selvsagt gode efter bygdens beliggenhet på begge sider av den sørlandske hovedvei. Derfor, leser av »Kjenn Ditt Land«, ta en tur med de deilige Ødegård-busser fra Skien—Stathelle—Kraggerø, og du vil glede dig i den ene idyll efter den annen gjennom drømmende daler og over små sletter.

G. K. Folkestad.

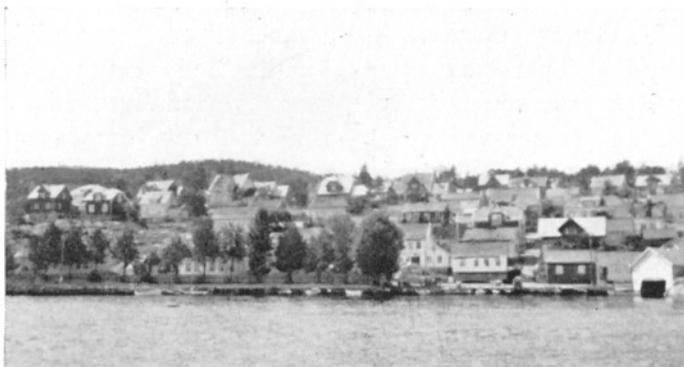
Kristian Haukedals Hellebrudd

(Ødegårdens Verk) i Bamble pr. Brevik.

I bruddet utvinnes de kjente Bambleheller — glimmerskifer — de eneste kjente i sitt slags i landet. Bruddet blev startet på grunn av stor efterspørsel efter brolegningsmateriale til haveganger og gårdsplasser, samt forblendingssten på cementvegger, og hellene finner nu en mere og mere allsidig anvendelse, til trapper, sitte- og tørkeplasser, fortauer etc. Hellene legges på jorden og trenger intet vedlikehold. De har en fin, sølvglinsende, gråbrun farve og er utmerket som byggemateriale. Det er hensikten å drive eksport til de land som nu importerer slike heller i stor utstrekning. S. E.

Stathelle.

Av Agnes Tostrup.

Stathelle.

Stathelle ligger rett over for Brevik, nærmere bestemt på sydsiden av Brevikstrømmen, sundet mellom Langesuds- og Frierfjorden. Brevikstrømmen er ca. 400 meter bred og har fra gammel tid været ferjested for hovedlandeveien vestover til Kristiansand. Ferjestedet var privilegert etter reskript av 1. april 1812. Ved siden av fiskeri og skibsfart har visstnok befordring av reisende bidradd i ikke liten grad til Stathelles opkomst, da det stadig har været en ganske livlig gjennomgangstrafikk her. Reisende fra Sørlandet, som vilde til Skien og Telemark eller Østlandet, måtte ta båtskyss i Stathelle, og de som aktet sig til Oslo eller Larvik, måtte skaffes skyss til Helgeroa, hvor det var landevei og godt herberge allerede i 1600 årene.

I begynnelsen av 1700 årene var det trelasthandelen som preget Stathelle. Den mann som fikk hevet stedet op til en handelsplass av rang, var *Bent Iversen Blehr*, stamfar til familien Blehr. Som tolv års gutt for han til sjøs på London, og bare 27 år gammel kunde han i 1708 kjøpe gården *Kjellestad*, på hvis grunn Stathelle ligger. Han fikk satt i gang

flere virksomheter, skibsbyggeri, trelasthandel, kjøbmansforretning, brennevinsbrenneri, møllebruk etc. Den ene båt større enn den andre blev bygget ved Kjellestad, og fremmede skuter lå stadig ved havnen. Sikkert skyldes Stathelles storhetstid i første rekke hans og hans sønners dyktighet.

Ved kgl. resolusjon av 22. februar 1771 fikk Stathelle rettighet som laste- og losseplass og del i Skiens privilegier. De næringsdrivende måtte ta handelsbrev i Skien. Det Blehrske handelshus stod da i korrespondanse med de fleste land, særlig var handelen med Holland og England stor.

I 1851 blev Stathelle utskilt fra Bamble, som egen kommune. Innbyggerantallet var da 450. Den første ordfører var Albert Blehr, en sønnesønnssønn av Bent Iversen Blehr.

I 1868 måtte Blehrs bedrifter stanse på grunn av de dårlige tider. Det var et hårdt slag for Stathelle, og 1870—1880 årene sank innbyggerantallet betydelig. Kjellestad blev av Blehrs bo solgt til grosserer Tost-rup, Oslo. Det har senere hatt flere eiere, som delvis har gjenoptatt trelastdriften, således Erik og Rasmus Rasmussen, lensmann Kleppen, firmaet Sauer & Vegheim, Tor Vaa samt et tysk firma.

Fra 1926 har Norges Bank været eier av sagbruket,

Kjellestad.

Kjellestad. Gårdssiden. Brevik kirke i bakgrunnen.

men gården eies av Kr. Skaugen. I 1918 brente den statelye, gamle hovedbygning, opført i 1830 av Albert Blehr, og er ikke blitt bygget op igjen.

Stathelle beboes nu hovedsakelig av sjofolk og ernærer sig vesentlig ved skibsfart og fiskeri. I tidens industrielle anlegg er der kalkbruk og sagbruk, en barkemølle, anlagt i 1887, samt motorverksted med verft o. s. v. Bamble Sparebank har sitt sæte her. Innbyggerantallet var pr. 1. desember 1930 600. Stathelle har en utmerket skole. Siden 1921 har den været ledet av herr Johs. Myklebust, som også i flere år har været stedets ordfører. Av legater har Stathelle fire stykker, fru Louise Blehrs løp har stedet hatt en del utførsel av is. Av legat, kr. 8000,00, gitt av grosserer J. H. Schwensen, Oslo, Samlagets legat. kr. 1000,00, fru Marie Christof-

fersens legat, kr 10 000,00, samt kjøbmänn H. A. Grønliens legat, kr. 3600,00.

Stathelle gjør et vakkert og vennlig inntrykk med sine hvite trehus langs hovedgaten ved stranden og spredt opover skråningen. Den nordlige del strekker sig utover på gården Krabberøds grunn. Her er det tettbebyggede strandsted Krabberødstranda. Syd for Stathelle langs vestkysten av Langesundsfjorden ligger strandstedet Eikstranda med ca. 250 innbyggere. Like ved innseilingen til Stathelle ligger en liten ø med en vakker villa. Det er engelskmannen Crofts ø. Tidligere hørte den til Kjellestad.

Stathelle anløpes av en rekke dampskib i lokal- og kystfart og har bilruter sydover til Langesund, vestover til Kragerø og nordover til Solum og Skien.

Stathelle folkeskole.

Stathelle folkeskole har to lærere og en lærerinne med 85 elever. Skolen er ordnet efter byskoleloven.

Skolebygningen, som inneholder tre klasseværelser, er bygget i 1881 og skjenket kommunen av grosserer Tostrup.

I 1929 blev et moderne gymnastikklokale opført. Dette inneholder gymnastikksal med folkebiblioteksal i annen etasje. I floibygningen er naturfagrum med sløidsal i annen etasje.

Skolen arbeider i det hele under gode vilkår. Dens gjerning har været omfattet med interesse og tillit av hjemmene, og de bevilgende myndigheter har — selv i disse vanskelige tider — vist velvilje og forståelse for folkeskolen.

Alt skolemateriell er helt fritt.

Bamble Sparebank

STATHELLE.

Bamble Sparebank feiret i 1924 sitt 75 års jubileum, idet den begynte sin virksomhet i 1849, og er således 82 år gammel.

Den 14. november 1848 blev av Bamble formannskap nedsatt en komité bestående av konsul Alb. Blehr, klokker A. Gunuldsen og lensmann S. A. N. Linna for sammen med sakfører Tonning å utarbeide plan og komme med forslag. Den av komitéen utarbeidede plan blev vedtatt først i formannskapsmøte den 8. mai og siden i herredsstyremøte den 12. juni 1848.

Planen er approbert ved kongelig resolusjon av 22. august 1848.

De første direktører blev konsul Alb. Blehr, foged A. Quinsgaard, lensmann S. A. N. Linna og klokker A. Gunuldsen. Quinsgaard blev direksjonens formann og Blehr næstformann.

Bankens grunnfond blev dannet ved realisasjon av

bygdemagasinet, som blev utbragt til 1115 spd. 20½ skil. = kr. 4460,68.

Den 11. desember 1849 holdtes det første direksjonsmøte, og fra denne dag regner man at banken trådte i virksomhet.

Direksjonen består for tiden av herrene Jens Hafredal, formann, Thor Christensen, Amund Tveten, Isak Thorsen, Andreas Sørensen og adm. direktør D. Voss.

I 1899 tilflyttet banken sin nyopførte bankbygning og samtidig begynte den daglige ekspedisjon.

I 1931 hadde banken en forvaltningskapital på kr. 8 991 468,88.

I anledning av bankens 75 års jubileum blev det besluttet å øke det fond som banken tidligere hadde avsatt til ombygning av gamle hjemmet med kr. 5000,00. Fondet er nu kommet op i kr. 26 335,00.

Et godt tiltak til hjelp for bilister på sommerturer langs land og strand.

Atter og etter blir nye veier tilgjengelige for bilen, og flere og flere regner med den når de nu i sommerhalvåret skal nå frem til sine lengsles mål i vårt mangfoldige land. Ja, er i grunnen det menneske til som nu tildags er uavhengig av bilen på sine utferd? Tusener av små teltleire, som skyter opp som paddehatter nettop langs landeveiene, har noget å fortelle om utviklingen i de senere år. Heller ikke er det til å komme bort fra, at papirrusk og avfall, for ikke å tale om sinte bønder, som har fått engen nedtråkket, har hatt noget å fortelle, likesom bilistene selv også kan berette om skyggesider ved leirlivet: Om forgjeves kjøring mil etter mil for å finne den ideelle plass, om uvennlighet man har møtt o. s. v.

I det siste er sakene imidlertid kommet inn i et meget gledelig gjenge, takket være Norges Automobil-Forbunds arbeide med organiserte leirplasser, som stadig øker i antall. Nu kan man, ved å samråde med N. A. F., mangesteds legge sin tur således an at man er sikker på å nå frem til en ønskeplass om aftenen.

Ved anlegget av plassene har man tatt sikte på å tilfredsstille følgende krav: De skal ha en tiltalende beliggenhet, tilbaketrukket fra hovedveien, gjerne ved en badestrand, og der skal være rennende vann i nærheten. For en rimelig avgift til grunneieren (1 krone pr. bil pr. natt) får man en ryddiggjort, tørr plass til bil og telt. Eieren fungerer som vert, så man er sikker på en vennlig mottagelse, og på hans gård får man kjøpt melk og egg o. s. v. Plassene blir alltid godt avmerket med N. A. F.s anvisningspiler, så de er lette å finne. Sist, men ikke minst, må nevnes det krav som stilles til de besøkende om at der skal være ro og orden på plassen.

Søkningen har vist at tiltaket har været en suksess. Vi nevner som et eksempel at på leirplassen Kjærstranden nede ved Nevlunghavn teller man fort vekk 30 — 40 — 50, ja, like op til 100 telt på en gang.

En sådan kultivering av teltlivet ligger godt i plan med våre automobilorganisasjoners arbeide for bilsaken i Norge.

Skolereisestipendier.

Kjenn Ditt Land utdeler hvert år reisestipendier til skoler og lag. 10 pct. av den medlemskontingent som er innbetalt innen 1. juni, anvendes hertil.

Forslag til fordeling av beløpet avgis av skole- og merkeutvalget og vedtas av styret.

Følgende 15 skoler er tildelt stipendium:

Bergstrøms skole, Aremark.
Gamlebyen skole, Oslo.
Grav skole, Stabekk.
Grorud skole, Grorud.
Hestad skule, Fjaler.

Lysheim skule, Mølnbukt.
Løkkeberg skole, Hvaler.
Mork skule, Grønvollfoss st.
Slemdalen skole, Rena st.
Solbakken skole, Løten.
Tærud skole, Lillestrøm.
Vegard skole, Norderhov.
Etne fortsettelsesskole, Etne.
Kolbu fortsettelsesskole, Toten.
Vestmar folkehøgskule, Neslandsvatn.

Stilen om «Min hjembygd».

I 1932 er hittil innlevert 205 stiler. Av disse er 90 belønnet med Kjenn Ditt Land-merket i bronse. Følgende elever har fått merket:

7 elever ved Austrått skole, Høyland: Marie Årrestad, Ingegjerd Hår, Tora Svindland, Kari Vasvik, Anna Stenskog, Emma Tjolsen, Arthur Haugland, Lars Skeie.

3 elever ved Seland skule, Byremo: Marie Seland, Jennie Seglem, Ola J. Liland.

2 elever i Sjøvåg skule, Sønedeled: Ivar A. Sjøvåg, Jon Olsen Sønedeledmyr.

15 elever i Syvde framhaldsskule, Eidså: Sigfried Nordal, Mary Eide, Margrethe Eidså, Astrid O. Sand-

nes, Per Krokaa, Otilie Lovoll, Dorthea Sellevold, Sigmund Koldgrø, Anna Ytrestøyl, Hjordis P. Strand, Anders Løvoll, Jon Eidsaa, Gunlaug Mundal, Otto P. Bakke, Alf Sandnes.

5 elever ved Ny-Hellesunds skole, Søgne: Carl Hugo Endresen, Klara Hanssen, Maren Andressen, Gerd Karlsen, Hilda Torsøe.

13 elever ved Etne fortsettelsesskole, Etne: Amund Fjosne, Johannes Østrem, Ragna Skjensvoll, Sigvor Enge, Alma Sørheim, Martin Mæhle, Selma Jonesen Stødle, Sigrid Stødle, Ole Sørheim, Edvard Grindheim, Villiam Håland, Peder Sørheim, Klara Fjosne.

11 elever ved *Leinstrand fortsettelsesskole, Heimdal*: Odvar Hegstad, Ingrid Lorentzen, Astrid Smistad, Inger Jystad, Serine Kulås, Marion Rokseth, Martha Trang, Kirsten Oustmyr, Aslaug Fjølstad, Kirsten Aali, Johannes Viktil.

6 elever ved *Eidsfoss skole, Eidsfoss*: Hjordis Nystrøm, Karen Reiersen, Arvid Røed, Astri Håvet, Eldar Wike, Hedvig Nyhus.

9 elever ved *Heen skole, Eidsberg*: Marie Nygård, Jens Fykerud, Maren Melby, Eli Finstad, Mary Bråtenes, Ragnhild Glomsrud, Sigrid Siggerud, Odd Tutturen, Ingrid Gundersen.

8 elever ved *Vegårå skole, Norderhov*: Else Fossum, Ågot Thorsrud, Martha Hurum, Ruth Hagen, Otto Frydenlund, Karl Fuglesang, Ingerid Tangen Margit Johnsrud.

2 elever ved *Eide skule, Granvin*: Borgny Taskjelte, Johannes N. Lillegraven.

8 elever ved *Solbakken skole, Loten*: Bernt Heggelund, Aksel Gråberget, Astri Olsen, Åsta Johansen, Gunda Nordsveen, Karen Monsrud, Kåre Roho, Ester Kildahl.

Opmuntringspremie er tildelt:

14 elever ved *Austrått skole, Høyland*, 3 elever ved *Tinnsjøstranda skule, Tinnsjøstranda*, 4 elever ved *Arstad skole, Tvervik*, 13 elever ved *Husjord skole, Langenes*, 8 elever ved *Leinstrand fortsettelsesskole, Heimdal*, 4 elever ved *Lysheim skule, Mølnbukt*, 10 elever ved *Eidsfoss skole, Eidsfoss*, 16 elever ved *Tærud skole, Lillestrøm*, 6 elever ved *Heen skole, Eidsberg*, 2 elever ved *Dalsbygden skule, Isfjorden*, 12 elever ved *Vegård skole, Norderhov*, 4 elever ved *Oppedal skule, Oppedal i Sogn*, 8 elever ved *Løkkeberg skole, Hvaler*, 5 elever ved *Eide skule, Granvin*.

Sigrid Kindem og Lisbet Lillegraven, elever ved *Eide skule, Granvin* er tildelt *Gudbrandalsboken* for beskrivelse av *Hordalands fylke*.

Kvikne's Hotell, Balholm Sogn.

Meget rimelige priser. Fjellturer. fisketurer.

Musikk hver aften. 210 senger.

I juni og efter 20de august moderasjon.

Sandvens Hotell, Norheimsund Hardanger.

Vakker beliggenhet. Hyggelig opholdssted. Interessante spaser-veier og utfluktsteder. Udmerket kjøkken. Billige pensjonspriser.

Daglig bilforbindelse med Bergensbanen ved Trengereid. Også daglig dampsk.forb. Bergen—Odda—Eidfjord—Ulvik og Eide.

Tennisplass.

Fretheim hotell, og Vatnahalsen hotell Flåm, Sognefjord Myrdal, Bergensbanen

Mottar faste gjester og gjennomreisende.

Ved 3 dages ophold tilsammen på begge hoteller gis rimelig pensjonspris.

Telemark Arbeiderblad

Organ for Det norske Arbeiderparti i Telemark fylke.

Utkommet alle virkedage i moderne, flersidig format.
Stor lesekrete rundt i hele fylket.

Hovedkontor:
SKIEN

Avdelingskontorer:
Brevik — Kragerø,
Notodden, Porsgrunn

Hotel Pension Thune

Hovedvags gate 2.

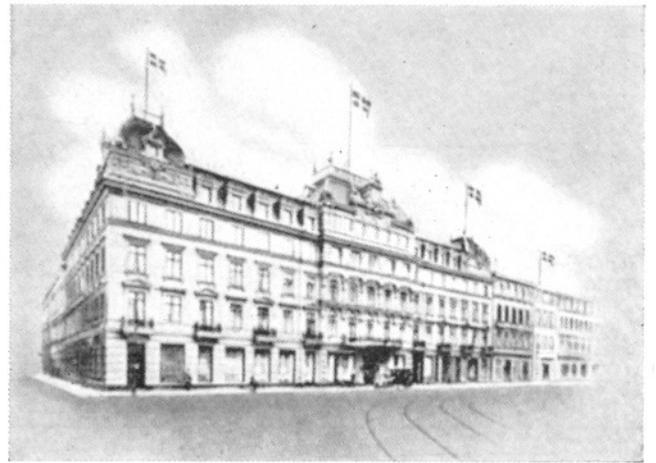
(Hjørnet av Kongens Nytorv — vis å vis Hotel d'Angleterre)

Kjøbenhavn

Smukkeste beliggenhet med utsikt over Kongens Nytorv
Tlf. 7051.

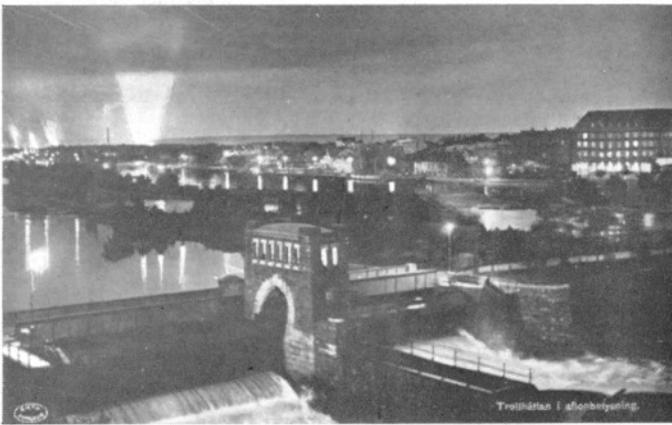
Grand Hotel Haglund.

GÖTEBORG

Byens største og vakreste hotell. Nylig ombygget. All moderne komfort. Telefon på hvert værelse. Centralt beliggende nær Jernbanestasjonen og Brunnsparkeken. Elegante selskapslokaler. Utmerket kjøkken og vinkjeller. Stor Café-restaurant. Konserter 2 ganger daglig. Telegram- og telefonadr.: »Grand«, Göteborg.

Stadshotellet i Trollhättan.

Under en reise i Sverige bør man stanse ved *det vakre Trollhättan.*

Byens nye, elegante hotell er udmerket egnet — såvel for lengere som for kortere ophold — samt for weekend trips.

Grimelands skole, Oslo.

Oprettet 1905.

1-årig middelskole for evnerik ungdom over 16 år.

Ingen optagelsesprøve. 1- à 2-årig artiumskursus.

2- og 3-årig middelskole.

Plan sendes.

JAPONOL

EMALJE-LAKK

står best mot såpe
og soda og angri-
pes ikke av sjøvann.

GULLMEDALJE
overalt, hvor utstillet

Helt norsk — Ingen bedre.

$\frac{A}{S}$ DEN KEMISKE FABRIK NORDEN

Frognerseterens Hovedrestaurant.

ANBEFALES

Høide over havet: 474 meter. Glimrende ski- og aketerreng.
Diner, Souper à la carte. Konsert hver aften.
KARL A. SAMUELSEN.

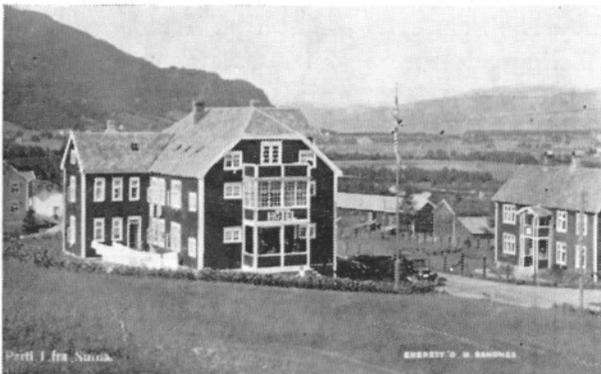

Kom til Østmarkseteren.

Vålerengtrikken—Østensjøbanen 3 kvarter fra centrum.
651 fot. o. h.

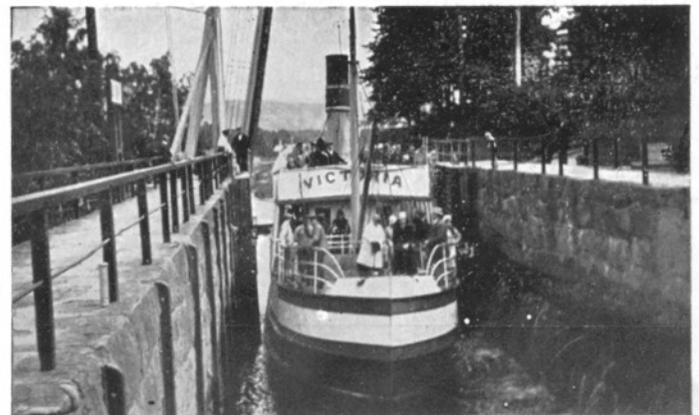
1 kl. restauranr, øl og vin. Musikk. Tlf. 82190. Kontoret opplyser
gjærne om turer, utsiktspunkter og vakre steder i Østmarken.

Reis til Surnadal!

Surnadal Hotell

Nytt tidsmessig hotell. Åpent hele året. 20 nymon-
terte værelser. Pensjon fra kr. 4,50 pr. dag. Daglig
rutebil Trondheim—Kristiansund—Molde.

Skien-Telemarks Dampskibsaktieselskabs

bygning i SKIEN

Selskapets komfortable og hurtiggående passasjerskib trafikerer de
interessante og naturskjønne Ruter Skien—Dalen, og Skien—Not-
odden.

Telegrafadr. „Telemarken“

Telefon no. 350

Besøk
RITZ

byens nyeste konditorier

Specialitet:

«Napoleonskaker»

Delikate smørbrød.

VIN & KAKER

Horngården, Egertorvet.

Karl Johansgt. 45

Kirkegt. 17

St. Hanshaugens Plads

Tlf. 25 081

1ste kl. Bestillingsforretning

A/S Norsk Spisevognselskap

Benytt Spisevognene under Deres reiser.
Frokost — middag — aften — à la carte.
Kaffe og smørbrød. Øl & vin.